

Ministerialtidende

2009

Udgivet den 15. december 2009

11. december 2009.

Nr. 115.

Vejledning om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed)

Denne vejledning knytter sig til § 17 i lov om autorisation og om sundhedsfaglig virksomhed, jf. lov-bekendtgørelse nr. 1350 af 17. december 2008 (autorisationsloven) og bekendtgørelse nr. 1219 af 11. december 2009 om autoriserede sundhedspersoners benyttelse af medhjælp (delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed).

Det er væsentligt for patientsikkerheden, at opgaverne i sundhedsvæsenet varetages inden for klare rammer og med en klar ansvarsplacering. Vejledningen har til hensigt at præcisere, hvordan en autoriseret sundhedsperson i forbindelse med delegation af opgaver inden for sit forbeholdte virksomhedsområde lever op til kravet om at udvise omhu og samvittighedsfuldhed, jf. § 17 i autorisationsloven. I vejledningen redegøres endvidere for de krav, som stilles til de personer, der får delegeret en opgave inden for et forbeholdt virksomhedsområde. Vejledningen omhandler ikke det ansættelsesretlige ansvar, som en ansat sundhedsperson har i forhold til ansættelsesmyndigheden.

Fleksibel arbejdsvaretagelse er væsentlig af hensyn til effektiviteten i sundhedsvæsenet. Hensigten med vejledningen er derfor tillige at understøtte mulighederne for rationelle opgaveflytninger i sundhedsvæsenet. For de forbeholdte virksomhedsområder kan vejledningen således medvirke til en øget opgaveglidning eller opgaveflytning, da det i vejledningen er præciseret, at flere faggrupper i vidt omfang kan varetage opgaver inden for disse virksomhedsområder på en sådan måde, at patientsikkerheden tilgodeses. Vejledningen skaber klarhed om benyttelse af medhjælp og kommer i et vist omfang med anvisning på, hvordan delegation af forbeholdte virksomhedsområder i praksis kan foregå.

I vejledningen anvendes i overensstemmelse med ordlyden i bestemmelsen i autorisationslovens § 17 betegnelsen ”medhjælp”. Det skal præciseres, at der i relation til vejledningen – og autorisationsloven – alene er tale om en juridisk terminologi, som anvendes til at beskrive forholdet imellem den person, som delegerer forbeholdt virksomhed, og den person, som udfører denne virksomhed. Ved denne juridiske forståelse af medhjælpsbegrebet er der ikke nødvendigvis tale om et ansættelsesretligt underordningsforhold.

1. Autoriserede sundhedspersoner

I medfør af autorisationsloven kan en person opnå autorisation efter gennemførelse af godkendt uddannelse inden for det pågældende område. Formålet hermed er at sikre, at kvalificerede personer varetager opgaverne i sundhedsvæsenet. Autoriserede sundhedspersoner har ret til at betegne sig som udøver af en bestemt sundhedsfaglig virksomhed, jf. autorisationslovens § 1, stk. 2. Enhver autoriseret sundhedsperson har i medfør af autorisationslovens § 17 pligt til at udvise omhu og samvittighedsfuldhed ved udøvelsen af sin virksomhed.

For nogle grupper af autoriserede sundhedspersoner er det i autorisationsloven fastsat, at en del af den pågældende professions virksomhedsområde er et forbeholdt virksomhedsområde, jf. bilag 1. Det vil sige, at denne nærmere definerede form for virksomhed ikke selvstændigt må udøves af personer uden den pågældende autorisation. Gruppen af autoriserede sundhedspersoner, som har forbeholdt virksomhedsområde, er læger, tandlæger, kliniske tandteknikere, tandplejere, kiropraktorer, jordemødre, optikere og kontaktlinseoptikere, jf. autorisationslovens § 1, stk. 3.

2. Benyttelse af medhjælp (delegation)

Autoriserede sundhedspersoner med en forbeholdt virksomhed kan delegere til andre at udføre opgaver inden for den forbeholdte virksomhed (bruge medhjælp).

Der er ikke tale om at benytte medhjælp i bekendtgørelsens forstand, når en autoriseret sundhedsperson oplærer (superviserer) en anden sundhedsperson med den samme autorisation i at udføre en forbeholdt opgave.

Der er heller ikke tale om at benytte medhjælp i bekendtgørelsens forstand, når f.eks. en læge informerer en patient om en behandling med henblik på, at patienten selv skal udføre behandlingen, f.eks. hvis patienten skal tage blodprøve på sig selv til måling af blodsukkerkoncentration eller koagulationsfaktor, eller hvis patienten skal injicere sig selv med insulin eller indtage anden medicin. Ved udførelsen heraf er der tale om selvadministration. Det gør sig også gældende, hvis en pårørende, f.eks. forældre, hjælper. De pårørende handler i patientens sted og ikke som medhjælp for patientens læge.

Hvis en plejeperson kun yder praktisk hjælp til at åbne en medicinbeholder eller giver medicinen til en bevægelseshæmmet patient, f.eks. en patient med slidgigt i fingrene, der ellers selv kan administrere sin medicin, er plejepersonen ikke ansvarlig for medicingivningen og fungerer ikke som medhjælp for patientens læge.

En autoriseret sundhedsperson kan med enkelte undtagelser, jf. vejledningens punkt 4, delegere opgaver inden for sit forbeholdte virksomhedsområde til både autoriserede sundhedspersoner og andre personer uanset uddannelse og baggrund. Ved delegation skal den autoriserede sundhedsperson udvise omhu og samvittighedsfuldhed ved udvælgelse og instruktion af og ved tilsyn med den person, som opgaven er delegeret til. Ansvarsforholdene beskrives i vejledningens punkt 3.

2.1 Konkret delegation

Den for behandlingen ansvarlige autoriserede sundhedsperson delegerer i et konkret tilfælde, der vedrører en enkelt patient, opgaver inden for sin forbeholdte virksomhed til en medhjælp. En læge kan f.eks. konkret delegere til plejepersonale at foretage en blodprøve, suturere eller behandle med

receptpligtig medicin, eller en tandlæge kan delegere til en tandplejer at foretage udboring og fyldning af en patients tand.

2.2 Rammedelegation

Den autoriserede sundhedsperson delegerer til en medhjælp inden for en forud fastsat ramme selv at vurdere behovet for behandling og gennemførelse heraf.

Der kan både foretages rammedelegation af forbeholdt virksomhed i forhold til behandling af den enkelte patient i situationer, hvor den autoriserede sundhedsperson forud for delegationen har taget stilling til delegationen i det konkrete tilfælde, jf. vejledningens punkt 2.2.1, og til behandling af en veldefineret patientgruppe, uden at den autoriserede sundhedsperson forinden nødvendigvis har taget stilling til, om eller hvornår behandlingen iværksættes i forhold til enkelte patienter, jf. vejledningens punkt 2.2.2.

2.2.1 Rammedelegation til behandling af den enkelte patient

Ved rammedelegation til behandling af den enkelte patient beslutter den autoriserede sundhedsperson, som delegerer opgaver inden for sit forbeholdt virksomhedsområde til en medhjælp, at de forbeholdte opgaver kan iværksættes i forhold til netop denne patient. Den autoriserede sundhedsperson har således på forhånd taget stilling til behandlingen af patienten.

På sygehusafdelinger m.v. kan overlægen i forhold til nogle velbeskrevne sygdomme/tilstande i en skriftlig instruks delegere til plejepersonalet at udføre bestemte former for forbeholdt virksomhed, herunder vurdere behovet for behandling. Overlægen har ansvar for, at det af en instruks fremgår, at behandlingen skal udføres efter en fastsat instruks ("efter skema"). Overlægen skal tage stilling til hver enkelt patient og sikre, at ordinationen er indført i patientens journal. Det kan f.eks. delegeres til sygeplejersker eller social- og sundhedsassistenter at foretage nærmere definerede former for undersøgelser, at give smertebehandling efter en bestemt operation, og at justere insulinbehandling efter måling af blodsukker. Der kan f.eks. også være tale om, at bioanalytikere indstiller antikoagulationsbehand-

ling efter blodprøvemåling, eller at radiografer anlægger venflon og injicerer kontrastvæske.

2.2.2 Rammedelegation til behandling af en defineret patientgruppe

I visse situationer kan en autoriseret sundhedsperson delegere til en bestemt personalegruppe at iværksætte behandling, uden at den autoriserede sundhedsperson forinden har taget stilling til, at behandlingen skal iværksættes over for de enkelte patienter.

På skadestuer bemandet med behandlersygeplejersker kan den ansvarlige overlæge f.eks. delegere til personalet at behandle visse veldefinerede sygdomme/tilstande efter en instruks, f.eks. suturering af mindre flænger. Overlægen skal sikre sig, at det af instruksens fremgår, hvilke symptomer der skal være til stede, inden behandlingen kan iværksættes af personalet på egen hånd. Af instruksens skal det videre fremgå, hvornår behandlingen er kontraindiceret, ligesom selve udførelsen af behandlingen skal være tilstrækkeligt beskrevet i instruksens.

Rammedelegation til behandling af en defineret patientgruppe kan også være relevant i forbindelse med vaccination af en bestemt gruppe patienter. Den autoriserede sundhedsperson, der har ansvaret for behandlingen, skal sikre sig, at der er udarbejdet en skriftlig instruks for udførelsen af opgaven samt for opfølgning på behandlingen eller resultatet af en undersøgelse. Det er således den delegerende autoriserede sundhedspersons ansvar, at det er forsvarligt at delegere den pågældende opgave inden for forbeholdt virksomhed.

Rammedelegation kan også finde sted i hjemmepleje og hjemmesygeplejen i undersøgelsesøjemed. Der kan i visse situationer være tale om, at en hjemmesygeplejerske uden forudgående lægekontakt foretager en blodprøve, hvor f.eks. en diabetespatient er blevet dårlig. I sådanne situationer kan det være hensigtsmæssigt, at hjemmesygeplejersken ved telefonisk kontakt til patientens praktiserende læge kan oplyse blodsukkerkoncentrationen. En repræsentant for kommunens praktiserende læger, f.eks. en praksiskonsulent, eller en læge ansat i kommunen kan delegere denne opgave til kommunens hjemmesygeplejersker. Det påhviler den pågældende læge at sikre sig, at den udarbejdede instruks for udførelsen af opgaven er dækkende.

Behandlingsansvaret for patienten vil fortsat være den praktiserende læges eller anden lægen som varetager patientens behandling.

2.3 Videredelegation

Der er tale om videredelegation, når en medhjælp overdrager udførelse af delegeret forbeholdt virksomhed til en anden person. Ved videredelegation skal medhjælpen sikre sig, at den person, som opgaven overdrages til, er kvalificeret til at udføre opgaven. Medhjælpen er ansvarlig for at videregive den relevante instruktion om opgavens udførelse. Om ansvarsgrundlaget og sanktionsmuligheder, se vejledningens punkt 3 og 8.

I vurderingen, af hvorvidt videredelegation af forbeholdt virksomhed er forsvarlig, skal blandt andet de organisatoriske forhold tages i betragtning. På sygehuse, i hjemmeplejen mv., hvor ledelsen har det samlede ansvar for personalets faglige kvalifikationer, vil videredelegation ofte være forsvarlig på grund af personalets kvalifikationer og sammensætning. Regler for videredelegation skal fremgå af institutions retningslinjer og skal ikke nødvendigvis indføres i den enkelte patients journal. Videredelegation forekommer almindeligt i forbindelse med medicingivning, hvor det er ledelsens ansvar, at plejepersonalet er kvalificeret til at varetage almindelig medicin håndtering. På nogle sygehusafdelinger kan f.eks. sygeplejersker, social- og sundhedsassistenter og bioanalytikere rutinemæssigt foretage nogle beskrevne undersøgelser eller behandlinger, som ligger inden for et forbeholdt virksomhedsområde, uden at den ordinerende autoriserede sundhedsperson involveres i videredelegationen.

En autoriseret sundhedsperson kan ved delegation af forbeholdt sundhedsfaglig virksomhed beslutte og over for medhjælpen tilkendegive, at videredelegation ikke må finde sted. Såfremt en autoriseret sundhedsperson ikke tilkendegiver over for medhjælpen, at pågældende ikke må videredelegere opgaven til andet personale, svarer det til, at den autoriserede sundhedsperson har vurderet, at videredelegation er fagligt forsvarlig og kan finde sted. Den person, som opgaven videredelegeres til, er at betragte som medhjælp for den autoriserede sundhedsperson.

3. Ansvar ved delegation

For at tilgode patient sikkerheden ved patientbehandling påhviler der de involverede et ansvar ved delegation. I det følgende beskrives derfor ansvarsforhold for ledelsen, jf. vejledningens punkt 3.1, for den autoriserede sundhedsperson, der delegerer en forbeholdt opgave, jf. vejledningens punkt 3.2, for den person, der påtager sig at udføre den delegerede opgave (medhjælpen), jf. vejledningens punkt 3.3, samt ansvarsforhold i forbindelse med videredelegation, jf. vejledningens punkt 3.4.

3.1 Ledelsens ansvar

På sygehuse, klinikker, institutioner mv. har ledelsen ansvaret for, at der foreligger instruks for fagligt forsvarlig behandling af patienterne, herunder i forbindelse af delegation af opgaver. Ledelsen har desuden ansvaret for, at personalet er instrueret og oplært i de relevante arbejdsopgaver, samt ansvaret for at føre relevant tilsyn med udførelsen heraf.

På sygehusafdelinger er mange opgaver specialiserede, for eksempel visse former for undersøgelser, operative indgreb eller behandling med receptpligtig medicin. Den for behandlingen ansvarlige overlæge skal beslutte, hvilke opgaver der kan delegeres, og om der er opgaver, der kan delegeres i form af rammedelegation ved, at personalet bliver oplært i specielle funktioner. Det er ledelsens ansvar at sikre, at der foreligger tilstrækkelige instrukser, og at personalet er kvalificeret til at udføre opgaverne, samt at føre relevant tilsyn hermed.

Det fremgår af Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9001 af 20. november 2000 om udfærdigelse af instrukser, i hvilke tilfælde der skal foreligge skriftlige instrukser. Det drejer sig særligt om patientsikkerhedsmæssigt vigtige områder, hvor der delegeres forbeholdt virksomhed.

Kommunalbestyrelsen har overordnet ansvar for, at der på kommunens institutioner er en ledelse, der kan sikre en arbejdstilrettelæggelse, der tilgodeser patient sikkerheden. Såfremt der ikke i ledelsen er ansat sundhedsfagligt uddannet personale, er det kommunens ansvar at sørge for bistand fra relevant sundhedsfagligt personale til f.eks. udfærdigelse af instrukser om medicin håndtering, således at personalet kan udføre de delegerede opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal sikre sig, at hjemmesygeplejen udføres af personer med de nødvendige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Ledelsen af hjemmesygeplejen har ansvar for, at der foreligger instruks for en forsvarlig arbejdstilrettelæggelse. Det er en afgørende forudsætning for kvaliteten af opgavevaretagelsen og patient sikkerheden i hjemmesygeplejen, at personalet har de fornødne kvalifikationer og kompetencer til at løse opgaverne inden for de beskrevne funktionsområder, når de udfører de lægeordnede behandlingsopgaver. I de situationer, hvor en repræsentant for kommunens praktiserende læger, f.eks. en praksiskonsulent, eller en læge ansat i kommunen delegerer til hjemmesygeplejen at foretage nogle beskrevne undersøgelser, er ledelsen af hjemmesygeplejen ansvarlig for, at der er udarbejdet en instruks for undersøgelsens udførelse, og at hjemmesygeplejerskerne er oplært heri, samt at føre relevant tilsyn hermed. Det påhviler den pågældende læge at sikre sig, at den udarbejdede instruks for udførelsen af undersøgelserne er dækkende, jf. vejledningens punkt 2.2.2.

Se endvidere bekendtgørelse nr. 1601 af 21. december 2007 om hjemmesygepleje og vejledning nr. 102 af 11. december 2008 om hjemmesygepleje.

I hjemmeplejen, i plejeboliger mv. vil opgaver inden for forbeholdt virksomhed hovedsagelig dreje sig om medicin håndtering. Personalet vil almindeligvis være i stand til at udføre almindelig medicingivning. Ledelse er ansvarlig for, at personalet er instrueret og oplært heri, samt for at føre relevant tilsyn hermed. Hvis der er tale om opgaver ud over almindelig medicingivning, som personalet er instrueret i, skal ledelsen gøre den ordinerende læge opmærksom herpå. Det er dermed ikke nødvendigt, at lægen sætter sig ind i de forskellige personalegruppers uddannelse og kompetencer. Medmindre særlige forhold gør sig gældende, behøver lægen heller ikke tage stilling til eventuel videredelegation, da det er ledelsens ansvar, at personalet er kvalificeret til og instrueret i at udføre den delegerede opgave.

I botilbud, f.eks. for fysisk og psykisk handicappede, kan det som udgangspunkt ikke forventes, at der er ansat sundhedsfagligt uddannet personale, idet der f.eks. på nogle institutioner alene er ansat pædagoger. Ledelse er også i disse situationer an-

svarlig for, at personalet er instrueret og oplært i at udføre almindelig medicingivning. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sørge for at bistå ledelsen med sundhedsfaglig rådgivning hertil. Ledelsen har ansvar for at gøre den ordinerende læge opmærksom på, hvis der ikke findes personale, der er kvalificeret til at håndtere almindelig medicingivning. Lægen skal i disse situationer tage stilling til, om medicingivningen kan varetages af personalet efter tilstrækkelig instruktion, om en hjemmesygeplejerske skal give medicinen, eller om patienten eventuelt skal indlægges på sygehus.

Se endvidere Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9429 af 30. juni 2006 om ordination og håndtering af lægemidler.

I nogle tilfælde delegerer en kommune sundhedsfaglige opgaver til private leverandører. I disse tilfælde er kommunen ansvarlig for at sikre sig, at den private leverandør er kvalificeret til at udføre opgaverne. Den private leverandør er ansvarlig for, at personalet er instrueret relevant i udførelsen af overgaverne, og at der føres tilstrækkeligt tilsyn hermed. Men kommunen vil stadig have det overordnede ansvar for udførelsen af de opgaver, som i medfør af lovgivningen påhviler kommunen.

3.2 Den autoriserede sundhedspersons ansvar

En autoriseret sundhedsperson, der delegerer en opgave inden for sit forbeholdte arbejdsområde, har pligt til at udvise omhu og samvittighedsfuldhed ved udvælgelse og instruktion af samt tilsyn med den person, den autoriserede sundhedsperson delegerer opgaven til, jf. henholdsvis vejledningens punkt 3.2.1, 3.2.2 og 3.3.3.

Anvendelse af medhjælp forekommer i mange situationer, f.eks. ved en praktiserende læges delegation af opgaver til sin praksissygeplejerske eller andet personale på klinikken.

3.2.1 Udvalgelse af medhjælpen

En autoriseret sundhedsperson kan delegere en opgave inden for sit forbeholdte virksomhedsområde til både autoriserede sundhedspersoner og andre personer, uanset uddannelse og baggrund.

Ofte vil den autoriserede sundhedsperson delegerer den forbeholdt opgave til andre autoriserede sundhedspersoner, der som følge af deres uddan-

nelse er kvalificerede i udførelsen af opgaven, f.eks. delegation af medicingivning til sygeplejersker.

3.2.2 Instruktion af medhjælpen

En autoriseret sundhedsperson skal sikre sig, at medhjælpen har fået entydig instruktion i at udføre den delegerede forbeholdte virksomhed, og at medhjælpen har forstået instruktionen. Medhjælpen skal gøres bekendt med selve udførelsen af opgaven og skal instrueres i at kunne behandle eventuelle komplikationer, herunder gøres bekendt med hvornår der skal tilkaldes relevant hjælp.

Det skal endvidere fremgå af instruktionen, hvor langt delegationen rækker, så der ikke kan være tvivl herom.

3.2.3 Tilsyn med medhjælpen

En autoriseret sundhedsperson skal i fornødent omfang føre tilsyn med den person, den pågældende delegerer forbeholdt virksomhed til. Omfanget af tilsynet vil altid bero på en konkret vurdering. Omfanget af tilsynet afhænger af den delegerede opgaves karakter samt af medhjælpens uddannelse, erfaring og kvalifikationer i relation til den konkrete opgave. Der skal føres et mere indgående tilsyn med udførelsen af en opgave, jo flere patientsikkerhedsmæssige risici der er knyttet til opgaves udførelse. Der skal også føres et mere indgående tilsyn med udførelsen af en opgave, hvis opgaven er uvant for medhjælpen, herunder hvis medhjælpen ikke via sin uddannelse er oplært i at udføre opgaven.

I et særligt tilfælde har Sundhedsstyrelsen foreskrevet, at en læge skal være til stede ved brug af medhjælp for herved at føre tilsyn med medhjælpens udførelse af den forbeholdte virksomhed. Det drejer sig om omskæring af drenge, hvor lægen skal være til stede, hvis lægen delegerer til en anden at udføre indgrebet, jf. vejledning nr. 9267 af 23. maj 2005 om omskæring af drenge.

3.3 Medhjælpens ansvar

En person, der har fået delegeret en forbeholdt opgave, er, jf. vejledningens punkt 8.3, ansvarlig for at udføre denne opgave efter instruksen. Medhjælpen er ansvarlig for at frasi-ge sig en opgave, som den pågældende ikke ser sig i stand til at udføre forsvarligt.

Hvis en person, der har fået delegeret en forbeholdt opgave, følger den givne instruktion, vil ansvaret for udførelsen af opgaven påhvile den autoriserede sundhedsperson. Hvis personen ikke følger den givne instruktion, vil pågældende selv have ansvaret for opgavens udførelse.

Som udgangspunkt vil en medhjælp skulle dokumentere den delegerede forbeholdte virksomhed. Se i forbindelse hermed Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9229 af 29. april 2005 om sygeplejefaglige optegnelser. Se endvidere sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9150 af 16. marts 2006 om ergoterapeuters ordnede optegnelser (journalføring), vejledning nr. 9176 af 16. marts 2006 om fysioterapeuters ordnede optegnelser (journalføring) samt bekendtgørelse nr. 1373 af 12. december 2006 om lægers, tandlægers, kiropraktorers, jordemødres, kliniske diætisters, kliniske tandteknikeres, tandplejeres, optikeres og kontaktlinseoptikeres patientjournaler (journalføring, opbevaring, videregivelse og overdragelse m.v.).

3.4 Ansvar ved videredelegation

De beskrevne ansvarsforhold gør sig også gældende ved videredelegation, jf. vejledningens punkt 2.3 ovenfor. Både for den person, der videredelegerer en opgave, og den person, der påtager sig at udføre en sådan opgave, er der de samme ansvarsforhold, som beskrevet under vejledningens punkt 3.2 og 3.3.

En autoriseret sundhedsperson har ansvar for at vurdere, om det er forsvarligt at videredelegere en forbeholdt opgave, jf. vejledningens punkt 2.3. Den autoriserede sundhedsperson er ansvarlig for udførelsen af den delegerede opgave, hvis den pågældende ikke har instrueret medhjælpen tilstrækkeligt eller har givet forkert instruktion, således at denne utilstrækkelige instruktion bliver givet videre i forbindelse med videredelegationen.

Medhjælpen har ansvar for at sikre, at den person, som medhjælpen videredelegerer opgaven til, er kvalificeret til at udføre opgaven og er instrueret tilstrækkeligt i at udføre opgaven. Medhjælpen skal tillige i fornødent omfang føre tilsyn med den person, som får opgaven videredelegeret.

4. Sundhedsfaglig virksomhed, der ikke kan delegeres

En autoriseret sundhedsperson kan som udgangspunkt delegerer alle former for sundhedsfaglig virksomhed, uanset karakter eller omfang. Nogle former for virksomhed skal dog udføres af sundhedspersoner, der er autoriseret hertil, og kan derfor ikke delegeres.

En autoriseret sundhedsperson kan således ikke delegerer udfærdigelse af erklæringer til offentligt brug, herunder til politisager, til andre. Erklæringer til offentlig brug skal underskrives af en autoriseret sundhedsperson, for at erklæringen kan have retsgyldighed, jf. autorisationsloven § 20, stk. 2. Det betyder imidlertid ikke, at en autoriseret sundhedsperson ikke kan delegerer til en anden at udføre de undersøgelser mv., der ligger til grund for erklæringen. Dette vil dog skulle fremgå af erklæringen i det omfang, det er relevant, jf. bekendtgørelse nr. 212 af 20. juni 1935 om almindelige regler for afgivelse af lægeerklæringer § 4. Den autoriserede sundhedsperson kan også gøre brug af andre personer, f.eks. en sekretær, til skrivningen af erklæringen, jf. vejledningens punkt 7 om brug af teknisk bistand.

En læge eller tandlæge kan ikke delegerer til andre at udfærdige recepter, jf. § 1 i bekendtgørelse nr. 155 af 20. februar 2007 om recepter (receptbekendtgørelsen), og vejledningens punkt 7 om brug af teknisk bistand.

En læge kan ikke delegerer til andre at udfærdige dødsattester, jf. sundhedsloven (lovbekendtgørelse nr. 95 af 7. februar 2008) § 182. En læge kan endvidere ikke delegerer til andre at foretage ligsyn til afgørelse af, om døden er indtrådt, jf. sundhedslovens § 178. Dette indbefatter konstatering af de sikre dødstegn, som ligger til grund for udfærdigelsen af dødsattesten, samt vurdering af dødsårsag og dødsårsag.

Konstatering af en persons død ved uopretteligt ophør af al hjernefunktion skal foretages under medvirken af to læger, jf. § 6 i bekendtgørelse nr. 1249 af 6. december 2006 om dødens konstatering ved uopretteligt ophør af al hjernefunktion. De pågældende læger kan ikke overlade til andre at foretage den kliniske undersøgelse af hjernefunktionen for at stille diagnosen hjernedød, jf. bekendtgørelsen § 4.

En læge kan ikke delegere til andre, f.eks. en medicinstuderende eller andet personale, at træffe beslutning om iværksættelse, efterprøvelse mv. af tvangsforanstaltninger mv. i medfør af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien (psykiatriloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1111 af 1. november 2006. De tilfælde, hvor det i psykiatriloven er anført, at det skal være en læge, der ordinerer en tvangsforanstaltning, tilser patienten i forbindelse med tvangsforanstaltning eller skal være til stede under tvangsforanstaltningen, skal det således være en læge, der udfører denne virksomhed.

Kosmetisk behandling kan kun delegeres til andre i de situationer, som er beskrevet i §§ 10 og 11 i bekendtgørelse nr. 1245 af 24. oktober 2007 om kosmetisk behandling.

5. Information af patienter i forbindelse med delegation

I nogle situationer kan patienterne have en forventning om, at sundhedsfaglig virksomhed udføres af en bestemt gruppe af autoriserede sundhedspersoner, som gennem deres uddannelse har tilegnet sig kvalifikationer i opgavens udførelse. Hvis en autoriseret sundhedsperson f.eks. i sin praksis delegerer til sin medhjælp at udføre et kompliceret operativt indgreb, som patienten kan have en forventning om, bliver udført af den autoriserede sundhedsperson selv, skal den autoriserede sundhedsperson forud informere patienten om, at den sundhedsfaglige virksomhed udføres på delegation, således at det kan indgå i patientens overvejelser, inden patienten samtykker til indgrebets udførelse.

Når en autoriseret sundhedsperson samarbejder med lægfolk (ikke sundhedspersoner), herunder delegerer opgaver inden for sit forbeholdte virksomhedsområde, må patienten ikke gives den opfattelse, at en sådan behandling foregår efter instruktion af en autoriseret sundhedsperson, hvis ikke dette er tilfældet. Den autoriserede sundhedsperson skal være opmærksom på, at det tydeligt fremgår, på hvilken måde samarbejdet foregår, jf. autorisationslovens § 45.

I forbindelse med brug af lægestuderende som medhjælp på sygehuse må lægestuderende ikke give patienterne det indtryk, at de er læger. Lægestuderende, der får delegeret virksomhed, uanset at dette er som vikar for en reservelæge, må ikke bære

navneskilte eller underskrive sig med betegnelser som ”lægevikar”. I stedet kan der f.eks. benyttes betegnelsen ”lægestuderende”.

6. Delegation i forbindelse med telemedicin, herunder delegation over landegrænser

I mange tilfælde benytter autoriserede sundhedspersoner sig af forskellige teknologiske hjælpemidler i udførelsen af deres virksomhed. Det kan f.eks. være vurdering af røntgenbilleder, der befinder sig elektronisk et andet sted, herunder nogle gange i udlandet, men som vurderes via telekommunikation, eller anden rådgivning der gives via telekommunikation. Der er i disse situationer ofte tale om en rekvirent af en ydelse, som en specialist yder. Hvis specialisten sidder i udlandet, vil den autoriserede sundhedsperson, der rekvirere ydelsen af specialisten, være selvstændigt ansvarlig for den behandling, den pågældende giver på baggrund af den rekvirerede rådgivning.

Se endvidere Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 9719 af 9. november 2005 om ansvarsforholdene mv. ved lægers brug af telemedicin.

En udenlandsk sundhedsperson uden dansk autorisation, som udfører sundhedsfaglig virksomhed i udlandet, kan ikke delegere til andre at udføre virksomhed i Danmark, der er forbeholdt bestemte autoriserede sundhedspersoner.

7. Brug af teknisk bistand i forbindelse med delegation

Lægesekretærarbejde er teknisk bistand, når der udføres traditionelt sekretærarbejde, som når sekretæren skriver selve recepten eller udfylder en lægeerklæring for lægen. Når lægesekretærer udfører teknisk bistand for en autoriseret sundhedsperson, er det hensigtsmæssigt, at den for behandlingen ansvarlige læge har udarbejdet nedskrevne retningslinjer for, hvordan sekretæren f.eks. skal prioritere arbejdet, og hvordan ansvarsfordelingen er for arbejdets udførelse.

Såfremt der er problemer med sekretærens bistand, og den ansvarlige autoriserede sundhedsperson er klar over dette, kan ansvar herfor efter en konkret vurdering påhvile den ansvarlige sundhedsperson. I enkelte situationer, hvor en ellers velfungerende sekretærbistand er årsag til en fejl, kan den autoriserede sundhedsperson ikke nødvendigvis få pålagt et ansvar herfor.

I de tilfælde, hvor en lægesekretær af en læge får delegeret en opgave inden for forbeholdt virksomhed, er lægesekretæren at betragte som lægens medhjælp.

8. Klage- og tilsynsforhold

8.1. Klage over og tilsyn med ledelser

Ledelser uden sundhedsfaglig uddannet personale, f.eks. ledelser af visse botilbud, er ikke omfattet af autorisationsloven. Det er således ikke muligt at klage over en ledelse til Sundhedsvæsenets Patientklagenævn, ligesom Sundhedsstyrelsen ikke fører tilsyn med disse.

Sundhedsstyrelsen har med hjemmel i Sundhedslovens § 220 foreskrevet i reglerne, at styrelsen kan udstede påbud og forbud over for institutioner mv., der drives af en kommunalbestyrelse eller et regionsråd, som ikke har sikret en arbejdstilrettelæggelse, der tilgodeser patientsikkerheden. Det vil sige, at Sundhedsstyrelsen vil kunne udstede påbud om, at der skal foreligge instruks for en fagligt forsvarlig tilrettelæggelse af delegerede opgaver, ligesom styrelsen kan udstede påbud om, at de, der fungerer som medhjælp, skal være instrueret og oplært i de foreliggende instrukser.

8.2 Klage over og tilsyn med den autoriserede sundhedsperson, der benytter medhjælp

Autoriserede sundhedspersoner, der benytter medhjælp, har pligt til at udvise omhu og samvittighedsfuldhed ved benyttelsen af medhjælp, jf. autorisationslovens § 17. Manglende omhu og samvittighedsfuldhed ved benyttelsen af medhjælp kan give anledning til kritik fra Sundhedsvæsenets Patientklagenævn. Grovere eller gentagen forsømmelse eller skødesløshed ved benyttelsen af medhjælp kan straffes med bøde eller fængsel i indtil 4 måneder, jf. autorisationslovens § 75.

8.3 Klage over og tilsyn med personer, der fungerer som medhjælp

Hvis personen, der har fået delegeret en opgave, er en autoriseret sundhedsperson, har den pågældende pligt til at udvise omhu og samvittighedsfuldhed i sin virksomhed, jf. autorisationslovens § 17. Autoriserede sundhedspersoner kan få kritik af Sundhedsvæsenets Patientklagenævn, hvis de ikke har udvist omhu og samvittighedsfuldhed. Grovere eller gentagen forsømmelse eller skødeløshed kan straffes med bøde eller fængsel i indtil 4 måneder, jf. autorisationslovens § 75.

Hvis en person, der har fået delegeret en opgave, ikke er en autoriseret sundhedsperson, men er omfattet af Patientklagenævnets kompetence, jf. bekendtgørelse nr. 544 af 14. juni 2001 om persongrupper inden for sundhedsvæsenet, der er omfattet af Sundhedsvæsenets Patientklagenævns virksomhed, vil Patientklagenævnet kunne give kritik, hvis den pågældende ikke har handlet fagligt korrekt.

Hvis det vurderes, at en person ikke har fungeret som medhjælp, men af egen drift har udført en opgave inden for et forbeholdt virksomhedsområde, kan pågældende blive straffet, jf. autorisationslovens §§ 79, 87, 88 og 89. Såfremt patientens helbred er blevet udsat for påviselig fare ved opgavens udførelse (kvaksalveri), kan den pågældende person straffes efter autorisationslovens § 73.

9. Ikrafttræden

Vejledningen træder i kraft den 1. januar 2010.

Samtidig bortfalder vejledning nr. 9269 af 20. maj 2005 om ansvarsforhold ved ansættelse af lægestuderende i lægevikariater.

Sundhedsstyrelsen, den 11. december 2009

ANNE METTE DONS

/ Anna K. H. Murphy

Bilag 1**Forbeholdt virksomhed i henhold til autorisationsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1350 af 17. december 2008**

- I. Gruppen af autoriserede sundhedspersoner, som har forbeholdt virksomhed, er følgende:
- II. Læger, jf. autorisationslovens § 27, stk. 3, og § 74, stk. 2. Det er forbeholdt læger
 - i. at behandle personer for veneriske sygdomme i smittefarligt stadium, tuberkulose eller anden smitsom sygdom,
 - ii. at foretage operative indgreb, som er defineret ved gennembrud af hud og væv og indførelse af visse former for apparatur i de naturlige legemsåbninger, undtaget er f.eks. termometer til temperaturmåling
 - iii. at iværksætte fuldstændig eller lokal bedøvelse,
 - iv. at yde fødselshjælp,
 - v. at anvende lægemidler, der kun må udleveres fra apotekerne mod recept og
 - vi. at anvende røntgen- eller radiumbehandling eller behandlingsmetoder med elektriske apparater, mod hvis anvendelse af uautoriserede personer Sundhedsstyrelsen har nedlagt forbud på grund af behandlingens farlighed.
- III. tandlæger, jf. autorisationslovens § 47, stk. 3, § 49. Det er forbeholdt tandlæger
 - i. at foretage forebyggelse af instrumentel og medikamentel art,
 - ii. at diagnosticere og behandle anomalier, læsion og sygdomme i tænder, mund og kæber
 - iii. at anlægge lokalbedøvelse og
 - iv. at anvende lægemidler, der kun må udleveres fra apotekerne mod recept, til brug for behandling af sygdomme i tænder, mund og kæber.
- IV. kliniske tandteknikere, jf. autorisationslovens § 64, stk. 3 og 4. Det er forbeholdt kliniske tandteknikere,
 - i. at indsætte og korrigere aftagelige proteser til voksne personer med tandtab, som i øvrigt ikke har sygelige forandringer eller medfødte defekter i bevarede tænder og mund eller kæber.
- V. tandplejere, jf. autorisationslovens § 65, stk. 3 og 4. Det er forbeholdt tandplejere
 - i. at fjerne hårde tandbelægninger og rodafplatning,
 - ii. at pudse og polere tandrestaureringer, herunder at fjerne fyldningsoverskud,
 - iii. at anlægge lokalbedøvelse,
 - iv. at fjerne bløde tandbelægninger,
 - v. at afpudse tænder og
 - vi. at indsætte og aftage tandreguleringsapparatur.
- VI. kiropraktorer, jf. autorisationslovens § 52, stk. 3 og 4. Det er forbeholdt kiropraktorer
 - i. at diagnosticere, forebygge og kiropraktisk behandle biomekaniske funktionsforstyrrelser i rygsøjlen, bækken og ekstremiteter.
- VII. jordemødre, jf. autorisationslovens § 55, stk. 3 og 4. Det er forbeholdt jordemødre
 - i. at konstatere svangerskab,
 - ii. at varetage forebyggende helbredsmæssige undersøgelser under svangerskab, herunder behovsundersøgelser og undersøgelser med henblik på at diagnosticere risikosvangerskaber, og
 - iii. at yde fødselshjælp til den fødende og barnet under spontant forløbende fødsler.
- VIII. optikere, jf. autorisationslovens § 67, stk. 3 og 4. Det er forbeholdt optikere
 - i. at foretage synsbestemmelse med henblik på tilpasning, kontrol og udlevering af briller og andre individuelt udformede synshjælpemidler,

- IX. kontaktlinseoptikere, jf. autorisationslovens § 68, stk. 3 og 4. Det er forbeholdt kontaktlinseoptikere
- i. at foretage synsbestemmelse med henblik på tilpasning, kontrol og udlevering af briller og andre individuelt udformede synshjælpemidler,
 - ii. at foretage tilpasning, kontrol og udlevering af kontaktlinser.